Για τη φονική κατολίσθηση και πλημμύρα στο Νεπάλ: «θεομηνία» ή καπιταλισμός;

του Αλέξη Λιοσάτου

Στις 26 Αυγούστου, αποκολλήθηκε τμήμα ενός παγετώνα μαζί με υποκείμενους βράχους από βουνοκορφή των Ιμαλαΐων στα σύνορα Νεπάλ-Θιβέτ (περιοχή Λανγκτάνγκ-Λιρούνγκ). Η χιονοστιβάδα και η κατολίσθηση που προκλήθηκαν προκάλεσαν σεισμό 5,2 Ρίχτερ και τσουνάμι που «έτρεξε» διαδρομή 100 χιλιομέτρων μέσω τοπικών ποταμών. Ο πυθμένας της κοιλάδας όπου κατέληξε η κατολίσθηση θυμίζει σημείο έκρηξης μεγάλης βόμβας. Μέσα σε λίγη ώρα από την κατολίσθηση η στάθμη των τοπικών ποταμών ανέβηκε 7-9 μέτρα. Ως αποτέλεσμα, οι νεκροί και αγνοούμενοι πλησιάζουν τους 7000, πόλεις και χωριά, σπίτια, σχολεία, εργοστάσια, γέφυρες και δρόμοι ισοπεδώθηκαν και καταπλακώθηκαν. Το κόστος των ζημιών υπολογίζεται σε δισεκατομμύρια δολάρια και παρομοιάζεται με αυτό που προκλήθηκε το 2015 με τον σεισμό των 8 ρίχτερ στη χώρα.

ΥΠΕΡΘΕΡΜΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ

Από το ίδιο βουνό το 2015 τμήματα πάγου και βράχων καταπλάκωσαν ένα ολόκληρο χωριό και χάθηκαν περίπου 300 άνθρωποι. Γενικά η αποκόλληση παγετώνων και η πρόκληση πλημμυρών στα Ιμαλάια δεν είναι κάτι πρωτοφανές. «Πρωτοφανές» όμως είναι ότι τα βουνά του Νεπάλ έχουν χάσει σχεδόν το 1/3 του πάγου τους τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, ενώ την τελευταία δεκαετία ο ρυθμός τήξης των παγετώνων έχει αυξηθεί κατά σχεδόν 65%. Οι πάγοι των Ιμαλαΐων από το 1957 συρρικνώνονται με όλο και πιο γρήγορους ρυθμούς μετά το 1957. Ο παγετώνας Yala, ο οποίος απέχει μόλις 10 χιλιόμετρα από το σημείο όπου συνέβη η καταστροφή, μετρήθηκε για πρώτη φορά τη

δεκαετία του 1970 και έκτοτε έχει συρρικνωθεί κατά 66% και έχει υποχωρήσει κατά 784 μέτρα. Σε ολόκληρη τη λεκάνη απορροής του Λανγκτάνγκ, η έκταση των παγετώνων έχει μειωθεί κατά σχεδόν 42% σε σύγκριση με τον 19ο αιώνα. Στα βουνά των Ιμαλαΐων, η θερμοκρασία αυξάνεται με ρυθμό σχεδόν 50% ταχύτερο από τον παγκόσμιο μέσο όρο. Οι παγετώνες στην περιοχή Hindu Kush σήμερα χάνουν πλέον πάγο με διπλάσιο ρυθμό σε σχέση με το 2000.

Λόγω της υπερθέρμανσης του πλανήτη, οι πάγοι λιώνουν και οι βράχοι που συγκρατούνταν μέχρι πρότινος από κάτω τους χάνουν τη σταθερότητά τους. Από το 1940, η θερμοκρασία στην περιοχή Λανγκτάνγκ-Λιρούνγκ κατά τους θερινούς μήνες αυξάνεται κατά 0,29 βαθμούς Κελσίου κάθε δεκαετία. Από το 1996 έως το 2025, η μέση θερμοκρασία ήταν σχεδόν έναν βαθμό υψηλότερη από εκείνη της περιόδου 1961-1990. Μεταξύ του 2022 και του 2025, τέσσερα καλοκαίρια καταγράφηκαν ως μερικά από τα πέντε θερμότερα καλοκαίρια των τελευταίων 86 ετών. Ο Ιούλιος του 2026 ήταν ο δεύτερος θερμότερος Ιούλιος των τελευταίων 86 ετών, ενώ τις πρώτες τρεις εβδομάδες του Αυγούστου η μέση θερμοκρασία ξεπέρασε όλα τα προηγούμενα ρεκόρ του Αυγούστου. Καθώς οι πάγοι λιώνουν, οι μεγάλοι παγετώνες δίνουν τη θέση τους σε περισσότερους και μικρότερους μεμονωμένους παγετώνες και αυτοί με τη σειρά τους γίνεται πιο εύκολο να αποκολληθούν.

Σε αυτό το πλαίσιο λοιπόν σημειώθηκε η καταστροφή. Σίγουρα δεν πρόκειται για σύμπτωση. Για την υπερθέρμανση του πλανήτη όμως δεν φταίει ο «άνθρωπος» γενικά, αλλά ο καπιταλισμός, και κατά βάση ένας μικρός αριθμός εταιρειών και χωρών (για την ακρίβεια η αστική τάξη αυτών των χωρών). Συγκεκριμένα, οι Νεπαλέζοι ευθύνονται μηδαμινά, πολύ δε περισσότερο οι φτωχοί αγροτικοί λαοί στην περιοχή Λανγκτάνγκ-Λιρούνγκ. Το Νεπάλ ευθύνεται για λιγότερο από το 0,1% των παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, ενώ κατά σειρά σε κρατικό επίπεδο ευθύνονται πρώτα Κίνα, ΗΠΑ, Ινδία, ΕΕ, Ρωσία. Κι όμως οι Νεπαλέζοι είναι αυτοί είναι που πλήρωσαν και πληρώνουν με τη ζωή τους τις ευθύνες των μεγάλων οικονομιών που καταναλώνουν γιγάντιες

ποσότητες ορυκτών καυσίμων. Πρόκειται για ακόμα μια πτυχή της ιμπεριαλιστικής αδικίας, λεηλασίας και καταπίεσης.

Η ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΝΕΠΑΛ

Ευθύνες ωστόσο φέρει και η ίδια η καπιταλιστική οικονομία του Νεπάλ. Τις τελευταίες δεκαετίες, η υδροηλεκτρική ενέργεια έχει αναδειχθεί ως ο κύριος δρόμος προς την ανάπτυξη του Νεπάλ. Ο στόχος ήταν η παραγωγή αλλά και η εξαγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Πόσο «πράσινη» όμως είναι αυτή; Με την ανατίναξη βουνών για την κατασκευή δρόμων, με την κατασκευή φραγμάτων ή την εκτροπή ποταμών, με την ανέγερση μεγάλων υδροηλεκτρικών συγκροτημάτων και διαδρόμων μεταφοράς, καθώς και με την ανάπτυξη υποδομών για διασυνοριακό εμπόριο σε μια τόσο ασταθή γεωλογική πραγματικότητα, το Νεπάλ αυξάνει συνεχώς το ρίσκο να συμβάλει στην αστάθεια των βράχων και των παγετώνων, ενώ οι ανάγκες και οι γνώσεις των τοπικών κοινοτήτων που εξαρτώνται από τους ποταμούς δεν λαμβάνονται υπόψη. Επιπλέον, το βαρύ σκυρόδεμα αλλοιώνει τη φυσική απορροή των υδάτων και διαβρώνει το έδαφος, ενώ κατά τη διάρκεια παρόμοιων τσουναμιών μετατρέπεται σε φονικό «υγρό τσιμέντο».

Το Νεπάλ αποτελεί τη δεύτερη διεθνώς χώρα με τον μεγαλύτερο υδάτινο πλούτο στον κόσμο (ελέω Ιμαλαΐων), κάτι που έχει ανοίξει τις ορέξεις αρπακτικών της αγοράς που δραστηριοποιούνται στον τομέα της υδροηλεκτρικής ενέργειας. Παλιότερο δημοσίευμα του «Bloomberg» κατέγραφε εκτιμήσεις επιστημόνων σύμφωνα με τις οποίες μόνο από τους παγετώνες του Νεπάλ θα μπορούσε να καλυφθεί πάνω από το 1/4 των ετήσιων ενεργειακών αναγκών ολόκληρης της Ινδίας… Στη βάση αυτής της πραγματικότητας έγιναν καπιταλιστικές επενδύσεις στον τομέα τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα το Νεπάλ πλέον να εξάγει ενέργεια, με κύριο προορισμό την Ινδία. Στις επενδύσεις συμμετέχουν πέρα από νεπαλέζικα, ινδικά, κινέζικα και αμερικάνικα κεφάλαια. Το εμπόριο με την Ινδία αντιπροσωπεύει για το Νεπάλ το 64,1% των συνολικών του εμπορικών συναλλαγών και μεγάλο του μέρος αφορά την ενέργεια.

ΤΑΞΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ «ΘΕΟΜΗΝΙΩΝ»

Ένα άλλο ζήτημα που πρέπει να αναφερθεί είναι η ταξικότητα ακόμα και των όποιων «θεομηνιών». Οι πλημμύρες δεν επηρεάζουν όλους εξίσου. Όσοι διαθέτουν καλύτερα σπίτια, αυτοκίνητα, λεφτά, δυνατότητα να βρουν καταφύγιο αλλού είναι λιγότερο ευάλωτοι. Αλλά και ως προς τις μεσοπρόθεσμες-οικονομικές συνέπειες υπάρχει ταξικότητα: το 2015, οι πλημμύρες στην ίδια περιοχή έπληξαν και μακροπρόθεσμα οικονομικά κυρίως εργατικά στρώματα, φτωχούς αγρότες και μικροεπαγγελματίες λόγω κατάρρευσης του διασυνοριακού εμπορίου.

Ως προς αυτόν τον παράγοντα, ακριβώς έναν χρόνο πριν, τον Σεπτέμβρη 2025, ξέσπασε μαζική λαϊκή εξέγερση, που παρά τις εκατόμβες ανέτρεψε τη διεφθαρμένη κυβέρνηση του Νεπάλ. Ένα από τα συνθήματα που έδωσαν το έναυσμα ήταν «Οι πόροι του Νεπάλ ανήκουν στον λαό, όχι στις ιδιωτικές εταιρείες». Γράφαμε πέρυσι ότι 3 στους 10 Νεπαλέζους πασχίζουν να επιβιώσουν με 14 δολάρια τον μήνα, στην αγροτική ύπαιθρο 1 στα 2 παιδιά κάτω των 5 ετών υποσιτίζεται, το Νεπάλ είναι η δεύτερη πιο φτωχή χώρα της Νότιας Ασίας, πίσω μόνο από το Αφγανιστάν, το 7-14% του πληθυσμού εργάζεται στο εξωτερικό (από τις πρώτες χώρες σε ποσοστό μεταναστών επί του πληθυσμού στον κόσμο). Η κυβέρνηση έφυγε, αλλά το σύστημα και οι αιτίες που προκάλεσαν την εξέγερση πέρυσι ζουν και βασιλεύουν, και συνεχίζουν να επιδιώκουν το κέρδος ακόμα κι αυτό σημαίνει ότι διακυβεύονται ανθρώπινες ζωές.

ΟΙ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΣΑΣ ΜΙΛΟΥΝ ΜΕΣΑ ΑΠΌ ΤΑ ΜΜΕ

Πρόσφατες μελέτες ανέδειξαν ότι οι επιστήμονες της αμερικανικής Exxon ή της γαλλικής Total ήδη από τη δεκαετία του ’70 είχαν προβλέψει με αξιοσημείωτη ακρίβεια την ανθρωπογενή υπερθέρμανση του πλανήτη. Κι όμως, την ίδια περίοδο οι δημόσιες τοποθετήσεις των εταιρειών αμφισβητούσαν την αξιοπιστία των κλιματικών μοντέλων και αποπροσανατόλιζαν την κοινή γνώμη. Το ίδιο συνεχίζουν να κάνουν και σήμερα με

διάφορες μορφές οι 4 πετρελαϊκοί κολοσσοί (Exxon, Shell, BP και Total), όπως με το να επιχειρηματολογούν υπέρ της χρήσης ορυκτών καυσίμων, να αμφισβητούν τις εναλλακτικές προτάσεις στα ορυκτά καύσιμα ή να εστιάζουν στην …ατομική ευθύνη των πολιτών. Κι όμως το 80% των παγκόσμιων εκπομπών CO_2 από ορυκτά καύσιμα και τσιμέντο συνδέεται αποδεδειγμένα με μόλις 57 κρατικές βιομηχανίες και ιδιωτικές εταιρείες. Πόση σχέση έχει αυτή η αλήθεια (της βασικής ευθύνης μιας χούφτας καπιταλιστών) με τα παραμύθια περί ατομικής ευθύνης 8 δισεκατομμυρίων «ασυνείδητων» «πολιτών», που ίσως ανάβουν συμβατικές λάμπες, μετακινούνται κανά 2 χιλιόμετρα παραπάνω με ΙΧ ή δεν …ανακυκλώνουν;

Η ΠΡΟΛΗΨΗ ΑΠΑΙΤΕΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΙ ΌΧΙ ΚΥΝΗΓΙ ΤΟΥ ΚΕΡΔΟΥΣ

Υπήρχαν ενδείξεις ότι ο συγκεκριμένος παγετώνας υποχωρούσε τους τελευταίους 6 μήνες, αλλά τα μέτρα πρόληψης ήταν μηδαμινά. Ξεκίνησαν επαφές Νεπάλ-Κίνας για την αντιμετώπιση πιθανών τέτοιου είδους καταστροφών, που όμως δεν καρποφόρησαν, με αναφορές να κάνουν λόγο για γραφειοκρατικές καθυστερήσεις ή και σκόπιμες αποκρύψεις στοιχείων. Σε δορυφορική εικόνα της 24ης Αυγούστου το νερό από την τήξη του πάγου εμφανιζόταν καφέ, και καταγραφόταν ρωγμή που επεκτεινόταν στον βράχο γύρω από τον παγετώνα. Και τα δυο αποτελούσαν ενδείξεις τις επερχόμενης κατολίσθησης…

Πέρα από τις προειδοποιήσεις για τις αλλαγές στους παγετώνες των Ιμαλαΐων που αναφέραμε, υπήρχαν κι άλλες καταστροφές στην ευρύτερη περιοχή που προειδοποιούσαν για τα χειρότερα:

Ήδη από το 2020, ερευνητές είχαν χαρακτηρίσει τουλάχιστον 47 παγετωνικές λίμνες σε Νεπάλ, Κίνα και Ινδία ως δυνητικά επικίνδυνες, αριθμός που πλέον εκτιμάται ότι είναι μεγαλύτερος.

Το 2021, μεγάλο τμήμα παγετώνα κατέρρευσε στην κοιλάδα Chamoli στη βόρεια Ινδία, προκαλώντας ένα τσουνάμι πάγου, νερού και

βράχων που σκότωσε περίπου 200 ανθρώπους. Επιστήμονες εκτίμησαν αργότερα ότι η ενέργεια της πρόσκρουσης ήταν αντίστοιχη με εκείνη 15 ατομικών βομβών.

Ακόμα χειρότερα, η ίδια περιοχή (Λανγκτάνγκ Λιρούνγκ) είχε πληγεί και πέρυσι (2025) από πλημμύρα που προκλήθηκε όταν έσπασε παγετωνική λίμνη στο θιβέτ, ακόμη ένα περιστατικό που ενίσχυσε τις ανησυχίες για την ταχύτητα με την οποία αλλάζει το παγωμένο περιβάλλον των Ιμαλαΐων.

Στην Ινδία, η επαρχία του Σικίμ και οι περιοχές του Νταρτζίλινγκ στη Δυτική Βεγγάλη βιώνουν ακριβώς το ίδιο είδος «ανάπτυξης», ενώ στο Σικίμ ήδη έχουν κάνει την εμφανισή τους αντίστοιχες «θεομηνίες» (2023).

Ο ΟΗΕ ανέφερε ότι εκατομμύρια άνθρωποι κινδυνεύουν από παρόμοια φαινόμενα στο κοντινό μέλλον.

Κι όμως η τεχνολογία και η επιστήμη σήμερα επιτρέπει σε μεγάλο βαθμό την πρόβλεψη και την πρόληψη: Δορυφορικά συστήματα παρακολούθησης των παγετώνων, drones και συστήματα σύγχρονων ευαίσθητων αισθητήρων, συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης και οργανωμένης εκκένωσης, αυστηρό έλεγχο και μελέτες για κάθε έργο με σοβαρή παρέμβαση στη φύση, με γνώμονα την ασφάλεια κι ευημερία των κατοίκων. Όλα αυτά πχ διαθέτει η Ελβετία που διατρέχει παρόμοιους κινδύνους στις Άλπεις. Θα έπρεπε να είναι διεθνές αίτημα του κινήματος και της Αριστεράς, η εφαρμογή παρόμοιων μέτρων και στις φτωχές χώρες που κινδυνεύουν από παρόμοια φαινόμενα. Σε περιπτώσεις που δεν μπορεί να διασφαλιστεί έγκαιρη ενημέρωση των κατοίκων, άλλη λύση θα ήταν η οργανωμένη μετεγκατάσταση οικισμών και οικονομική εξασφάλιση των κατοίκων. Όλα αυτά όμως προϋποθέτουν «ασύμφορες» (για το κεφάλαιο) κοινωνικές δαπάνες. Επίσης οι πλούσιες χώρες κι οι πολυεθνικές τους που ευθύνονται για την υπερθέρμανση του πλανήτη, θα έπρεπε να χρηματοδοτούν σοβαρά αυτές τις δαπάνες προφύλαξης των ντόπιων πληθυσμών, έστω ανταποδοτικά για τα κέρδη που αποκομίζουν-λεηλατούν από τον «Τρίτο Κόσμο». Εξ ορισμού όμως ιμπεριαλισμός σημαίνει αδυσώπητη λεηλασία και όχι

… φιλότιμο και ψυχοπονιά…

Η σημερινή τραγωδία στο Νεπάλ προφανώς αποτελεί και μια προειδοποίηση για το μέλλον, στο Νεπάλ και όχι μόνο. Ήδη οι επιστήμονες προειδοποιούν ότι στην ίδια περιοχή υπάρχουν άλλοι δύο «επίφοβοι» παγετώνες με ρωγμές, ενώ ακόμα δεν υπάρχει βεβαιότητα ότι δεν θα ακολουθήσουν άλλες πλημμύρες και κατολισθήσεις που προκληθούν δευτερογενώς από το αρχικό «τσουνάμι». Τα Ιμαλάια τροφοδοτούν με ποταμούς κι υδροδοτούν όλη τη Νότια και Ανατολική Ασία, δηλαδή ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού του πλανήτη (κοντά στα 2 δις), που δυνητικά κινδυνεύει από το λιώσιμο των πάγων… Μελέτη εξέλιξης περισσότερων από 200.000 παγετώνων διεθνώς τοποθετούν αυτή την κορύφωση λιωσίματος των παγετώνων μεταξύ 2041 και 2055. Αν η παγκόσμια θέρμανση συγκρατηθεί στους 1,5°C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα, η μέγιστη απώλεια εκτιμάται σε περίπου 2.000 παγετώνες τον χρόνο γύρω στο 2041. Σε έναν κόσμο θερμότερο κατά 4°C, η κορύφωση μετακινείται προς τα μέσα του 2050 και πλησιάζει τους 4.000 παγετώνες ετησίως. Σημειώνεται ότι σήμερα τα μοντέλα υπολογίζουν ότι εξαφανίζονται περίπου 750-800 παγετώνες τον χρόνο. Αν δεν ανατραπεί το σημερινό καπιταλιστικό μοντέλο «ανάπτυξης» που αδιαφορεί για την ανθρώπινη ζωή στον βωμό του κέρδους, τα χειρότερα είναι μπροστά μας, θα ζούμε όλο και περισσότερες «θεομηνίες».

Για τους σοσιαλιστές-κομμουνιστές, τα παραπάνω προσθέτουν έναν ακόμα λόγο (κυριολεκτικά ζωής και θανάτου) να καθιερωθεί δημοκρατικός κοινωνικός έλεγχος της παραγωγής, της ενέργειας, της γης και των υποδομών. Είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθεί μια τεράστια κοινωνική ανατροπή, ώστε η ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών να είναι ο δείκτης ανάπτυξης και όχι το καπιταλιστικό κέρδος.

Πηγές:

https://www.skai.gr/news/world/nepal-ypirksan-simadia-prin-tin-katastrofi-symfona-me-nea-ereyna

https://www.newsbeast.gr/world/arthro/13326608/tragodia-choris-telos-sto-nepal-stous-1-066-oi-nekroi-ypirchan-simadia-prin-katarrefsei-o-pagetonas-synagermos-oie-gia-kindyno-sta-imalaia

https://www.kathimerini.gr/world/564424420/nepal-ti-prokalese-ton-armageddona/

https://internationalviewpoint.org/The-crisis-in-Nepal-climate-crisis-capitalism-and-the-political-economy-of-the

Κοινωνική εξέγερση στο Νεπάλ: ενάντια σε «αριστερή κυβέρνηση» είμαστε 100% με τους εξεγερμένους

Μόλις 57 εταιρείες ευθύνονται για το 80% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου παγκοσμίως

https://info-war.gr/to-nepal-einai-eikona-apo-to-mellon-tis-klimatikis-krisis-kai-ton-arniton-tis/

https://www.capital.gr/diethni/4014546/katastrofiki-plimmura-sto-nepal-stous-1287-oi-nekroi/

https://www.lifo.gr/now/world/nepal-imera-ethnikoy-penthoys-gia-ta-thymata-tis-fonikis-plimmyras

https://www.lifo.gr/now/world/nepal-zita-klimatiki-apozimiosi-20-ekat-dolarion-gia-tis-fonikes-plimmyres

https://www.skai.gr/news/world/nepal-o-arithmos-ton-anthropon-eftase-stous-579-oi-agnooumenoi-plisiazoun-tous-2000

https://tvxs.gr/news/kosmos/katolisthisi-sto-nepal-xeperasan-toys-1-000-oi-nekroi-diasostes-eftasan-se-apomonomenes-perioches/

https://www.lifo.gr/now/world/nepal-i-stigmi-poy-katarreei-o-pagetonas-prin-apo-ti-foniki-plimmyra

https://www.rizospastis.gr/story.do?id=13397646&textCriteriaClause=%2B%CE%9D%CE%95%CE%A0%CE%91%CE%9B+%2B%CE%A0%CE%9B%CE%97%CE%9C%CE%9C%CE%A5%CE%A1%CE%95%CE%A3

https://www.rizospastis.gr/story.do?id=13396178&textCriteriaClause=%2B%CE%9D%CE%95%CE%A0%CE%91%CE%9B+%2B%CE%A0%CE%9B%CE%97%CE%9C%CE%9C%CE%A5%CE%A1%CE%95%CE%A3

https://www.avgi.gr/diethni/527274_ayxithike-o-arithmos-ton-agnooymenon-toys-1357-eftasan-oi-nekroi